

Hopp utan optimism

— Det är svårt att vara realist, optimist och samtidigt nykter, brukar Sten Ebbersten, professor vid SLU, säga. Hans devis tyder på ett visst mod i denna tid då endast positiva budskap efterfrågas.

Nittioalet har inneburit ett uppsving för det praktiska miljöarbetet. Människor med miljökunnande efterfrågas till snart sagt alla verksamheter. Men det är ett krav som alltid finns där. *Du måste vara positiv*. Vi som arbetar med miljöfrågor ska nu komma med lösningar, inte med problem. Vi ska inte längre vara de som skrämmar. Vi ska muntra upp.

Det låter ju rätt och riktigt, mänskligt på något vis, att man bör vara positiv. Men vilka fakta kan stödja en optimistisk hållning? Förbättrade tillstånd i miljön? En dämpad försämringstakt? Bra beslut som trots allt fattats? Eller historiska exempel?

Nog kan man glädja sig åt det rena vattnet i Stockholms ström och Pilgrimsfalkens återkomst. Men ger dessa små ljuspunkter skäl nog till en optimistisk hållning? Visst har de svenska svavelutsläppen minskat med 80% på 20 år. Men svavel-exemplet är slitet i jakten på positiva trender just därför att det är ett undantag.

Inte heller i beslutens värld finner jag något som ger skäl för en optimistisk hållning. Jag blir inte stärkt av EUs beslut "...att till år 2010, jämfört med år 1990, halvera den areal där försurningen gått längre än vad ekosystemen tål". Inte heller blir jag lugnad när vår egen regering proklamerar: "Kemikaliegrupper som bryts ner långsamt och lagras i levande organismer, är cancerframkallande, påverkar arvsmassan eller är hormonstörande får inte finnas i nyproducerade varor om 10-15 år." Tidpunkterna är satta så att det blir *någon annan* än de som sitter vid makten idag som ska ta tag i problemen. De som sitter där idag lyckas ju inte ens avskaffa *subventionerna* till miljöstörande verksamhet, exempelvis koleldning.

Kan man verkligen grunda en optimistisk hållning på att Sverige under några år trots allt fick behålla en undantagsregel som är bra för miljön? Det är detta som den finländske filosofen Georg Henrik von Wright kallade för "vanmaktens optimism". Man har egentligen redan givit upp, men upprätthåller en optimistisk fasad.

Kraven på positiva budskap kommer starkast från dem som blundar för det faktiska tillståndet i världen. Jag kommer att tänka på den av DN:s ledarsida omhuldade och av Industriförbundet anlitade "energiexpert" som ville visa att utsläppen från trafiken minskat drastiskt under de senaste hundra åren. Hans kurva redovisade kilo utsläpp utan att skilja mellan hästgödsel och kolväten!

Även mycket kunniga människor anlägger en tidsenlig optimistisk hållning. Vid sitt besök i Sverige i början av året berättade Lester Brown att han skönjer en medvetandehöjning i de stora företagens ledningar. Indikatoren är att Brown själv nu anlitas av dessa företag som rådgivare mer flitigt än någonsin.

Betraktar vi situationen i världen helt nyktert och anlägger vi dessutom ett historiskt perspektiv finns det knappast några skäl för optimism. Ännu har inte de

mest barbariska formerna av exploatering avskaffats. Svält och alla tänkbara former av våld och förnedring pågår dagligen i oförminskad skala. Den sammanlänkade globala ekonomin gör inte bara miljöförstöringen osynlig genom förskjutning i tid och rum. Även slaveriet göms nu bakom prydliga namn som Nike och Reebok. Brundtlandrapportens titel "Vår gemensamma framtid" klingar tomt i en värld där klyftorna inte upphör att växa.

Svagheten med den nyktra pessimistiska hållningen är att den inte förändrar världen. Men den är ett första steg. Vi måste börja med att kasta av oss den falska optimismens slöja och *andas in* all den smärta som kännetecknar vår tid på den här planeten. Den som vågar göra det kommer att upptäcka att det verkliga hoppet kommer inifrån.

Hoppet är oberoende av yttre trender och tecken. Den som hoppas gör det som måste göras och säger det som måste sägas, oavsett sannolikheten att "lyckas".

*av Hillevi Helmfrid, Konslut i Miljö- och framtidsfrågor, Bovallen 4, 730 50 Skultuna,
tel&fax 021-73077, Hillevi.Helmfrid@post.utfors.se*